

150. löggjafarþing 2019-2020
Pingskjal [x] – [x]. mál.
Stjórnarfrumvarp

Frumvarp til laga

um breytingu á lögum ársreikninga og lögum um endurskoðendur og endurskoðun

(gagnsæi í rekstri stærri óskráðra félaga o.fl.)

Frá ferðamála-, iðnaðar- og nýsköpunarráðherra.

I. KAFLI

Breyting á lögum um ársreikninga, nr. 3/2006, með síðari breytingum.

1. gr.

Eftirfarandi breytingar verða á 2. gr. laganna:

- a. Við 9. tölul. 1. mgr. (*eining tengd almannahagsmunum*) bætast fimm nýir stafliðir, e- til i-liður, svohljóðandi:
 - e. Lögaðili sem á fiskiskip með aflahlutdeild samkvæmt lögum um stjórn fiskveiða, lögum um veiðar utan fiskveiðilandhelgi Íslands eða lögum um fiskeldi og telst vera stórt félag í skilningi d-liðar 11. tölul. 2. gr. eða er hluti af stórrí samstæðu í skilningi c-liðar 33. tölul. 2. gr.
 - f. Stórnotandi, dreifiveita eða flutningsfyrirtæki samkvæmt skilgreiningum raforkulaga og telst vera stórt félag í skilningi d-liðar 11. tölul. 2. gr. eða er hluti af stórrí samstæðu í skilningi c-liðar 33. tölul. 2. gr. Einnig lögaðili sem starfrækir raforkuver/virkjun samkvæmt skilgreiningu raforkulaga, eða hitaveitu samkvæmt skilgreiningu orkulaga, og telst vera stórt félag í skilningi laganna eða er hluti af stórrí samstæðu í skilningi c-liðar 33. tölul. 2. gr.
 - g. Lögaðili sem hefur flugrekstrarleyfi samkvæmt lögum um loftferðir og telst vera stórt félag í skilningi d-liðar 11. tölul. 2. gr. eða er hluti af stórrí samstæðu í skilningi c-liðar 33. tölul. 2. gr.
 - h. Lögaðili sem hefur leyfi til reksturs fjarskiptaneta samkvæmt lögum um fjarskipti og telst vera stórt félag í skilningi d-liðar 11. tölul. 2. gr. eða er hluti af stórrí samstæðu í skilningi c-liðar 33. tölul. 2. gr.
 - i. Lögaðili sem sinnir farmflutningum samkvæmt siglingalögum og telst vera stórt félag í skilningi d-liðar 11. tölul. 2. gr. eða er hluti af stórrí samstæðu í skilningi c-liðar 33. tölul. 2. gr.

2. gr.

66. gr. laganna orðast svo:

66. gr. *Viðbótarupplýsingar um árangur, áhættu og óvissuþætti*

Í skýrslu stjórnar félaga skv. 9. tölul. 2. gr. og félaga skv. c- og d-lið 11. tölul. 2. gr. skal til viðbótar við upplýsingar skv. 65. gr. veita glögg yfirlit yfir árangur í rekstri félagsins, stöðu þess og þróun ásamt lýsingu á megináhættu og óvissuþáttum sem það stendur frammi fyrir. Í viðbótarupplýsingum þessum skal enn fremur fjallað um, eftir því sem við á:

1. áhrif ytra umhverfis á félagið og ráðstafanir sem hindra, draga úr eða bæta tjón sem það verður fyrir,

2. mikilvægar vísbendingar um ófjárhagslegan árangur, þ.m.t. upplýsingar um umhverfis- og starfsmannamál og þekkingarforða félagsins ef hann skiptir verulegu máli fyrir tekjuöflun í framtíðinni.
3. tilvist útibúa félagsins erlendis,
4. í félögum þar sem rannsókn- og þróunarstarfsemi skiptir verulegu máli fyrir rekstur félagsins skal gera grein fyrir slíkri starfsemi,
5. þar sem eignarhald eða notkun fjármálagerninga skiptir verulegu máli við mat á eignum, skuldum, fjárhagsstöðu, hagnaði eða tapi skal einnig í skýrslu stjórnar gera grein fyrir meginmarkmiðum og stefnu við áhættustýringu félagsins. Upplýsa skal með hvaða hætti mat á einstökum liðum í reikningsskilum byggist á slíkri markmiðssetningu í áhættustýringu og þeim áhættuþáttum sem máli geta skipt við mat á eignum og skuldum, fjárhagsstöðu og rekstrarafkomu. Gera skal grein fyrir markaðsáhættu, þ.e. vaxta-, gjaldeyris- og hlutabréfaáhættu, sem og útlánaáhættu, fjármögnunaráhættu og lausafjárahættu í rekstri félagsins Heimilt er að veita upplýsingar um áhættuþætti tengt eignarhaldi og notkun fjármálagerninga í skýringum með ársreikningi í stað skýrslu stjórnar.

Í skýrslu stjórnar félaga skv. 2. tölul. 1. mgr. 1. gr. skal enn fremur gera grein fyrir samanburði á raunverulegri afkomu félagsins og rekstraráætlun þess hafi hún verið birt opinberlega ásamt skýringum á helstu frávikum.

3. gr.

1. másl. 66. gr. b (*Yfirlýsing stjórnarmanna*) orðast svo: Í félögum samkvæmt 2. tölul. 1. mgr. 1. gr. og félögum samkvæmt 9. tölul. 2. gr. skal hver og einn stjórnarmaður undirrita yfirlýsingu þar sem fram kemur nafn hans og verksvið innan stjórnar félagsins.

4. gr.

Orðin „a-lið“ í 1. mgr. 66. gr. c. (*Góðir stjórnarhættir*) falla brott.

5. gr.

1. og 2. másl. 66. gr. d (*Ófjárhagsleg upplýsingagjöf*) laganna orðast svo: Félög samkvæmt 9. tölul. 2. gr. og félög sem falla undir d-lið 11. tölul. 2. gr. og móðurfélög stórra samstæðna skulu láta fylgja í yfirliti með skýrslu stjórnar upplýsingar sem nauðsynlegar eru til að leggja mat á þróun, umfang, stöðu og áhrif félagsins. Að lágmarki skal fjalla um umhverfis-, félags- og starfsmannamál og gera grein fyrir stefnu félagsins í mannréttindamálum og hvernig félagið spornar við spillingar- og mútumálum.

6. gr.

Eftirfarandi breyting verður á 4. mgr. 109. gr. laganna:
Ársreikningaskrá skal birta gögn sem skilaskyld eru samkvæmt þessari grein á opinberu vefsvæði. Ráðherra setur með reglugerð ákvæði um gjaldtöku vegna afhendingar gagna með öðrum hætti.

II. KAFLI

Breyting á lögum um endurskoðendur og endurskoðun, nr. 94/2019.

7. gr.

Eftirfarandi breytingar verða á 2. gr. laganna:

- a. Við 3. tölul. 1. mgr. (*eining tengd almannahagsmunum*) bætast fimm nýir stafliðir, e- til i-liður, svohljóðandi:
 - e. Lögaðili sem á fiskiskip með aflahlutdeild samkvæmt lögum um stjórn fiskveiða, lögum um veiðar utan fiskveiðilandhelgi Íslands og lögum um fiskeldi og telst vera stórt félag

í skilningi d-liðar 11. tölul. 2. gr. laga um ársreikninga eða er hluti af stórri samstæðu í skilningi c-liðar 33. tölul. 2. gr. sömu laga.

- f. Stórnotandi, dreifiveita eða flutningsfyrirtæki samkvæmt skilgreiningum raforkulaga og telst vera stórt félag í skilningi d-liðar 11. tölul. 2. gr. laga um ársreikninga eða er hluti af stórri samstæðu í skilningi c-liðar 33. tölul. 2. gr. sömu laga. Einnig lögaðili sem starfrækir raforkuver/virkjun samkvæmt skilgreiningu raforkulaga, eða hitaveitu samkvæmt skilgreiningu orkulaga, og telst vera stórt félag í skilningi d-liðar 11. tölul. 2. gr. laga um ársreikninga eða er hluti af stórri samstæðu í skilningi c-liðar 33. tölul. 2. gr. sömu laga.
- g. Lögaðili sem hefur flugrekstrarleyfi samkvæmt lögum um loftferðir og telst vera stórt félag í skilningi d-liðar 11. tölul. 2. gr. laga um ársreikninga eða er hluti af stórri samstæðu í skilningi c-liðar 33. tölul. 2. gr. sömu laga.
- h. Lögaðili sem hefur leyfi til reksturs fjarskiptaneta samkvæmt lögum um fjarskipti og telst vera stórt félag í skilningi d-liðar 11. tölul. 2. gr. laga um ársreikninga eða er hluti af stórri samstæðu í skilningi c-liðar 33. tölul. 2. gr. sömu laga.
- i. Lögaðili sem sinnir farmflutningum samkvæmt siglingalögum og telst vera stórt félag í skilningi d-liðar 11. tölul. 2. gr. laga um ársreikninga eða er hluti af stórri samstæðu í skilningi c-liðar 33. tölul. 2. gr. sömu laga.

8. gr.

Lög þessi öðlast þegar gildi og koma til framkvæmda fyrir reikningsár sem hefst 1. janúar 2020.

Greinargerð.

1. Inngangur.

Frumvarp þetta er samið í atvinnuvega- og nýsköpunarráðuneytinu í samvinnu við forsætisráðuneytisráðuneyti, fjármála- og efnahagsráðuneyti og samgöngu- og sveitastjórnarráðuneyti. Markmið frumvarpsins er að auka traust á og tryggja gagnsæi í upplýsingagjöf fyrirtækja sem almennt má telja að séu þjóðhagslega mikilvæg og varða hagsmuni almennings. Með frumvarpinu eru lagðar til breytingar á I. kafla laga um ársreikninga, nr. 3/2006 og I. kafla laga um endurskoðendur og endurskoðun, nr. 94/2019, þar sem finna má skilgreiningu á einingu tengdri almannahagsmunum. Einnig eru gerðar minni breytingar á VI. kafla laga um ársreikninga nr. 3/2006 er lýtur að upplýsingum í skýrslu stjórnar. Þá er í frumvarpinu lögð til breyting á X. kafla laga nr. 3/2006 er lýtur að skyldu ársreikningaskrár til að birta ársreikninga félaga með gjaldfrjálsum hætti.

2. Tilefni og nauðsyn lagasetningar.

Frumvarpið er liður í aðgerðum ríkisstjórnarinnar sem miða að því að auka traust á íslensku atvinnulífi, m.a. með því að gera ríkari kröfur um gagnsæi í rekstri stærri óskráðra fyrirtækja. Þær lagabreytingar sem frumvarpið vísar til lúta fyrst og fremst að fyrirtækjum sem varða hagsmuni almennings og geta haft kerfislæg áhrif í íslensku efnahagslífi. Í tengslum við þessar aðgerðir ríkisstjórnarinnar hafa ráðuneyti unnið greiningu á því hvers konar atvinnugreinar og fyrirtæki hér á landi geta talist þjóðhagslega mikilvæg og var sú vinna lögð til grundvallar við gerð frumvarpsins. Með frumvarpinu er einnig brugðist við tilmælum frá Alþjóðagjaldeyrissjóðnum sem hvatt hefur íslensk stjórnvöld til að auka gagnsæi í rekstri stærri fyrirtækja.

Í því skyni að ná framangreindum markmiðum um að auka traust og upplýsingaskyldu félaga sem talin eru varða hagsmuni almennings er í frumvarpinu lagt til að skilgreining á einingu tengdri almannahagsmunum, sem finna má í lögum um ársreikninga og í lögum um endurskoðendur og endurskoðun, verði breytt þannig að hún nái til fleiri félaga en núgildandi lög gera ráð fyrir. Samkvæmt núgildandi lögum eru einingar tengdar almannahagsmunum félög sem skráð eru á skipulegan verðbréfamarkað en einnig lánastofnanir, váttryggingafélög og lífeyrissjóðir. Slík félög eru talin hafa umtalsvert vægi í opinberu tilliti, t.d. vegna þess hvers eðlis reksturinn er, vegna stærðar eða vegna

fjöldi starfsmanna. Verði frumvarpið að lögum munu tiltekin sjávarútvegsfyrirtæki, stóriðju- og orkufyrirtæki, flugfélög, fjarskiptafélög og skipafélög sem stunda millilandaflutninga, samkvæmt nánari afmörkun í lögum, einnig teljast einingar tengdar almannahagsmunum án tillits til skráningar á skipulegan verðbrefamarkað. Frumvarpið leitast því við að undirstrika þjóðhagslegt mikilvægi slíkra félaga og auka þær kröfur sem gerðar eru til þeirra.

Í lögum um ársreikninga og lögum um endurskoðendur og endurskoðun eru gerðar kröfur um vandaðri endurskoðun, aukna upplýsingagjöf og góða stjórnarhætti til félaga sem teljast einingar tengdar almannahagsmunum m.a. í þeim tilgangi að tryggja aukin gæði og gagnsæi í ársreikningum þeirra og annarra fjárhagsupplýsinga. Fara skal með einingu tengda almannahagsmunum sem stórt félag í skilningi laga um ársreikninga án tillits til hreinnar veltu, niðurstöðutölu efnahagsreiknings eða fjölda ársverka. Þá eiga undanþágur í lögunum fyrir lítil félög ekki við um einingar tengdar almannahagsmunum. Einnig er gerð ríkari krafa til upplýsinga í skýrslu stjórnar í félagi sem telst eining tengd almannahagsmunum. Slíkum félögum er jafnframt gert skylt að hafa löggiltan endurskoðanda og starfstíma endurskoðanda eru sett mörk, bæði til þess að tryggja að honum sé ekki vikið frá störfum nema af gildum ástæðum og til að tryggja óhæði endurskoðandans gagnvart félaginu. Einingu tengdri almannahagsmunum er sömuleiðis skylt að vera með endurskoðunarnefnd sem hefur eftirlit með vinnuferli með gerð reikningsskila, virkni og skipulagi innra eftirlits. Þá eru vissar takmarkanir á því hvaða þjónustu, sem ekki felur í sér endurskoðun, endurskoðendur mega veita félagi sem er eining tengd almannahagsmunum. Með þessum kröfum er leitast við að auka traust á reikningsskilum viðkomandi félaga sem og setja strangari gæðakröfur til endurskoðunar slíkra félaga. Þá er að sama skapi gerð krafa til eininga tengdum almannahagsmunum um birtingu ófjárhagslegra upplýsinga. Þar má til dæmis nefna birtingu upplýsinga sem nauðsynlegar eru til að leggja mat á þróun, umfang, stöðu og áhrif félagsins í tengslum við umhverfis-, félags- og starfsmannamál. Jafnframt skulu slík félög gera grein fyrir stefnu sinni í mannréttindamálum og hvernig félagið spornar við spillingar- og mútumálum. Enn fremur eru gerðar ríkar kröfur til eininga tengdum almannahagsmunum um góða stjórnarhætti. Í því sambandi má nefna að leiðbeiningar um stjórnarhætti fyrirtækja sem gefnar eru út af Viðskiptaráði Íslands, Nasdaq Iceland og Samtökum atvinnulífsins beinast sérstaklega að einingum tengdum almannahagsmunum.

Hugtakið *eining tengd almannahagsmunum* kom nýtt inn í íslenska löggjöf með eldri lögum um endurskoðendur nr. 79/2008 og með lögum um breytingu á lögum nr. 3/2006, um ársreikninga, með síðari breytingum, nr. 80/2008. Lögin fólu í sér innleiðingu á tilskipun Evrópuþingsins og ráðsins 2006/43/EB um lögboðna endurskoðun ársreikninga og samstæðureikninga, um breytingu á tilskipun ráðsins 78/660/EBE og 83/349/EBE og um niðurfellingu á tilskipun ráðsins 84/253/EBE, sem nefnd hefur verið 8. félagaréttartilskipunin. Tilskipunin var tekin upp í samninginn um hið Evrópska efnahagssvæði (EES) 8. desember 2006 með ákvörðun sameiginlegu EES-nefndarinnar nr. 160/2006. Vegna skuldbindinga íslenska ríkisins samkvæmt EES-samningnum bar að innleiða 8. félagartilskipunina í íslenskan rétt. Ákvæðið hélst efnislega óbreytt þegar ný lög voru sett um endurskoðendur og endurskoðun, nr. 94/2019. Þegar lögum um ársreikninga, nr. 3/2006, var breytt með lögum nr. 73/2016, var skilgreiningu á einingu tengdum almannahagsmunum bætt við lögin en fram að því vísuðu lög um ársreikninga til laga um endurskoðendur varðandi skilgreiningu hugtaksins. Í lögum um endurskoðendur og endurskoðun og í lögum um ársreikninga er því nú að finna samhljóða skilgreiningu á hugtakinu eining tengd almannahagsmunum.

Hugtakið er í samræmi við skilgreiningu á einingu tengdri almannahagsmunum (e. public-interest entities) sem finna má í 13. tölul. 2. gr. fyrrnefndrar tilskipunar 2006/43/EB, eins og ákvæðinu var breytt með tilskipun 2014/56/ESB frá 16. apríl 2014 um breytingu á tilskipun 2006/43/EB um lögboðna endurskoðun ársreikninga og samstæðureikningsskila. Um einingar tengdum almannahagsmunum er einnig fjallað í tilskipun Evrópuþingsins og ráðsins 2013/34/ESB frá 26. júní 2013 um árleg reikningsskil, samstæðureikningsskil og tilheyrandi skýrslur tiltekinna tegunda fyrirtækja, um breytingu á tilskipun Evrópuþingsins og ráðsins 2006/43/EB og niðurfellingu tilskipana ráðsins 78/660/EBE og 83/349/EBE. Unnið er að því að taka framangreindar tilskipanir 2013/34/ESB og 2014/56/ESB upp í EES-samninginn en þær hafa þegar verið innleiddar í íslenskan rétt með lagabreytingum á lögum um ársreikninga, nr. 3/2006, og með nýjum heildarlögum um endurskoðendur og endurskoðun, nr. 94/2019.

Með hugtakinu eining tengd almannahagsmunum er vísað til einingar (e. entity) sem er í rekstri og sem almennt má telja að sé þjóðhagslega mikilvæg og rétt þykir að gera auknar kröfur um áreiðanleika og óhæði þegar kemur að endurskoðun og skilum á ársreikningum. Aðildarríkjum EES-samningsins er skylt að fella félög sem skráð eru á skipulegum verðbréfamarkað, lánastofnanir og váttryggingafélög undir framangreinda skilgreiningu um einingu tengda almannahagsmunum. Samkvæmt 13. tölul. 2. gr. tilskipunar 2006/43/EB geta aðildarríki einnig, til viðbótar við framangreind félög sem tilgreind eru sérstaklega „tilnefnt aðra aðila sem fyrirtæki sem varða hagsmuni almennings, t.d. aðila sem eru mjög mikilvægir almenningi vegna þess hvers eðlis reksturinn er, vegna stærðar eða vegna fjölda starfsmanna“. Á grundvelli heimildarinnar voru lífeyrissjóðir látnir falla undir hugtakið eining tengd almannahagsmunum við innleiðingu tilskipunarinnar hér á landi. Í greinargerð sem fylgdi frumvarpi því sem varð að eldri lögum um endurskoðendur, nr. 79/2008, segir að það þyki eðlilegt að hugtakið sé jafnframt látið ná til lífeyrissjóða með hliðsjón af eðli og þjóðfélagslegu mikilvægi þeirra hér á landi.

Á sama hátt og lífeyrissjóðir voru á sínum tíma felldir undir skilgreiningu á einingum tengdum almannahagsmunum er ætlunin með frumvarpi þessu að útvíkka skilgreininguna enn frekar þannig að hún taki einnig til tiltekinna fyrirtækja í sjávarútvegi, stóriðju, orkuframleiðslu, flugrekstri, fjarskiptum og skipaflutningum. Ástæða þess er meðal annars sú að röskun á starfsemi, þjónustu eða rekstri slíkra félaga getur haft umtalsverð áhrif á efnahagsstarfsemi eða stöðugleika vegna þess hversu umfangsmikil hún er, markaðshlutdeildar hennar, mikilvægi á atvinnumarkaði, tengsla við aðra starfsemi, flækjustígs eða starfsemi yfir landamæri eða vegna þess að önnur sambærileg starfsemi eða rekstur hér á landi er takmörkuð eða ekki í boði. Þá þykir einnig rétt að gera auknar kröfur til félaga sem með starfsemi sinni standa fyrir nýtingu á auðlindum þjóðarinnar, s.s. nytjastofnum á Íslandsmiðum eða orkuauðlindum. Slík útvíkkun á hugtakinu eining tengd almannahagsmunum yrði í samræmi við heimildir í 13. tölul. 2. gr. tilskipunar 2006/43/EB, með síðari breytingum.

Þá er með frumvarpinu einnig lagt til að ársreikningar og samstæðureikningar allra félaga sem skila ársreikningi sínum til ársreikningaskrár verði aðgengilegir almenningi að kostnaðarlausu á opinberu vefsvæði. Þessar tillögur fela í sér breytingu á 109. gr. laga nr. 3/2006 þar sem fjallað er um birtingu ársreiknings. Með breytingunni er m.a. ætlunin að auka aðgengi almennings að upplýsingum sem félögum er skylt að útlista í ársreikningi. Eðlilegt þykir að almenningur hafi greiðan aðgang að slíkum upplýsingum frá félögum. Greiðari aðgangur að ársreikningum er til þess fallinn að auka aðhald með rekstri félaga, stuðla að upplýstri umræðu og efla þannig traust almennings.

3. Meginefni frumvarpsins.

Í fyrsta lagi er gert ráð fyrir útvíkkun á skilgreiningu hugtaksins eining tengd almannahagsmunum, sem finna má í lögum um ársreikninga og í lögum um endurskoðendur og endurskoðun, í því skyni að fella fleiri félög sem almennt eru talin þjóðhagslega mikilvæg og varða hagsmuni almennings undir skilgreininguna en núgildandi lög gera ráð fyrir. Í öðru lagi er gerð tillaga að breyttu orðalagi er lýtur að þeim kröfum sem gerðar eru til skýrslu stjórnar um árangur, áhættu og óvissuþætti. Einnig að allar einingar tengdar almannahagsmunum skulu árlega birta yfirlýsingu um stjórnarhætti sína í sérstökum kafla í skýrslu stjórnar auk þess að taka af allan vafa um hvaða félög skulu láta fylgja í yfirliti með skýrslu stjórnar ófjárhagslegar upplýsingar. Í þriðja lagi er gerð tillaga um gjaldfrjálsa birtingu ársreikninga á opinberu vefsvæði.

4. Samræmi við stjórnarskrá og alþjóðlegar skuldbindingar

Þær breytingar sem lagðar eru til stangast ekki á við ákvæði stjórnarskrárinnar eða alþjóðlegar skuldbindingar Íslands.

5. Samráð.

Frumvarpið var samið af samráðshópi fjögurra ráðuneyta (forsætisráðuneyti, fjármála- og efnahagsráðuneyti, samgöngu og sveitastjórnarráðuneyti og atvinnuvega- og nýsköpunarráðuneyti).

6. Mat á áhrifum.

Verði frumvarpið óbreytt að lögum mun ríkið verða af tekjum þar sem ársreikningaskrá verður óheimilt að taka gjald fyrir aðgengi að ársreikningum félaga sem birtir verða á opinberu vefsvæði. Auk þess sem kostnaður hlýst af smíði tæknilegrar lausnar svo hægt sé að birta ársreikninga á opinberu vefsvæði.

Verði frumvarpið að lögum kann það að hafa í för með sér aukin kostnað fyrir þá lögaðila sem falla undir hina nýju skilgreiningu á einingu tengdri almannahagsmunum s.s. vegna kröfu um aukna upplýsingagjöf í ársreikningi, góðra stjórnarháttá og ófjárhagslegar upplýsingar m.a. í þeim tilgangi að tryggja aukin gæði og gagnsæi í ársreikningum þeirra. Einnig eru gerðar kröfur um vandaðri endurskoðun og skyldu eininga tengdra almannahagsmunum til að vera með endurskoðunarnefnd sem hefur eftirlit með vinnuferli með gerð reikningsskila, virkni og skipulagi innra eftirlits. Einhverjir þeirra lögaðila sem falla undir afmörkun frumvarpsins falla nú þegar undir það að teljast vera eining tengd almannahagsmunum, svo sem félög sem hafa fjármálagerninga sína skráða á skipulegum verðbréfamarkaði. Tillagan mun því ekki hafa í för með sér breytingar fyrir þá lögaðila. Þá gilda strangari ákvæði ársreikningslaga og laga um endurskoðun og endurskoðendur fyrir einhverja þá lögaðila sem falla undir afmörkun frumvarpsins vegna stærðar þeirra. Mun frumvarpið því ekki hafa teljandi áhrif á þá lögaðila. Gera má ráð fyrir að rúmlega 30 félög bætist við skilgreininguna eining tengd almannahagsmunum en um helmingur þeirra eru sjávarútvegsfyrirtæki.

Um einstakar greinar frumvarpsins.

Um 1. gr.

Í 9. tölul. 2. gr. laga nr. 3/2006 er að finna skilgreiningu á einingu tengdri almannahagsmunum. Lagt er til að skilgreiningunni verði breytt þannig að hugtakið eining tengd almannahagsmunum taki einnig til tiltekinna sjávarútvegsfyrirtækja, stóriðjufyrirtækja, orkufyrirtækja, flugfélaga, fjarskiptafélaga og skipafélaga í millilandaflutningum. Er það talið eðlilegt með hliðsjón af eðli og þjóðfélagslegu mikilvægi slíkra félaga. Við afmörkun á þeim félögum sem falla hér undir er horft til þess hvort starfsemi þeirra varði hagsmuni almennings með vísan til eðli reksturs, stærðar eða fjölda starfsmanna.

Skilgreining á félögum sem starfa í framangreindum atvinnugreinum og teljast einingar tengdar almannahagsmunum er síðan nánar afmörkuð við stór félög í skilningi ársreikningalaga og eftir atvikum einnig við félög sem teljast hluti af stórrí samstæðu í skilningi sömu laga. Lítil og meðalstór fyrirtæki sem starfa í umræddum atvinnugreinum og eru ekki hluti af stórrí samstæðu eru þannig almennt undanþegin viðbótarkröfum sem felast í skilgreiningunni á einingu tengdri almannahagsmunum. Hafa ber hugfast að auknum kröfum kann að fylgja bæði aukinn kostnaður og aukin umsýsla sem getur reynst íþyngjandi fyrir smærri félög. Að sama skapi er ólíklegt að lítil félög geti talist varða hagsmuni almennings ein og sér. Þannig getur það varla samræmst tilgangi laganna að leggja auknar kröfur á herðar lítils fyrirtækis með fáa starfsmenn og litla veltu fyrir það eitt að starfa í sjávarútvegi, flugi eða fjarskiptum svo dæmi séu tekin. Á hinn bóginn þykir rétt að fella lítil- eða meðalstór félög í umræddum atvinnugreinum sem eru hluti af stórrí samstæðu undir skilgreininguna. Það er gert til að koma í veg fyrir að félög dreifi starfsemi sinni niður á dótturfélög í því skyni að forðast skuldbindingar sem fylgja því að teljast eining tengd almannahagsmunum. Í þeim tilvikum sem skilgreiningin nær til félaga sem teljast hluti af stórrí samstæðu skiptir ekki máli hvort félagið teljist móðurfélag eða dótturfélag.

Lagt er til að nýr e-liður taki til lögaðila sem eiga fiskiskip með aflahlutdeild samkvæmt lögum um stjórn fiskveiða, nr. 116/2006, lögum um veiðar utan fiskveiðilandhelgi Íslands, nr. 151/1996, og lögum um fiskeldi, nr. 71/2008, sem einnig teljast vera stór félög í skilningi laga um ársreikninga eða eru hluti af stórrí samstæðu í skilningi sömu laga. Með þessu yrðu gerðar auknar kröfur á tiltekin sjávarútvegsfyrirtæki með því að fella þau undir skilgreiningu laga á einingu tengdum almannahagsmunum. Ástæðan er fyrst og fremst sú að starfsemi sjávarútvegsfyrirtækja byggist í flestum tilvikum á nýtingu auðlinda sem eru í sameign íslensku þjóðarinnar. Þá hafa gjöful fiskimið umhverfis landið og vinnsla sjávarfangs einnig gegnt lykilhlutverki í íslensku atvinnulífi, ekki síst á landsbyggðinni, auk þess sem sjávarafurðir eru ein mikilvægasta útflutningsvara Íslendinga. Vonir standa til þess að tillagan muni auka traust á íslenskum sjávarútvegi og auka gagnsæi í rekstri

sjávarútvegsfyrirtækja. Tillagan er einnig í samræmi við meginstefnu íslenskra stjórnvalda í sjávarútvegi, sem felst m.a. í því að stuðla að sjálfbærri og ábyrgri nýtingu lifandi náttúruauðlinda í hafi sem er forsenda græns vaxtar og þar með öflugs atvinnulífs. Rétt þykir að gera slíkar kröfur til íslenskra sjávarútvegsfyrirtækja hvort sem þau nýta nytjastofna á Íslandsmiðum eða úr sérstökum deilistofnum utan fiskveiðilandhelgi Íslands.

Lagt er til að nýr f-liður taki til stórnótenda raforku samkvæmt raforkulögum, dreifiveita eða flutningsfyrirtækja samkvæmt skilgreiningum raforkulaga sem einnig teljast vera stór félög í skilningi laga um ársreikninga eða eru hluti af stórrí samstæðu í skilningi sömu laga. Ákvæðið vísar einnig til lögaðila sem starfrækir raforkuver/virkjun samkvæmt skilgreiningu raforkulaga, eða hitaveitu samkvæmt skilgreiningu orkulaga, og telst vera stórt félag í skilningi laga um ársreikninga eða eru hluti af stórrí samstæðu í skilningi sömu laga. Starfsemi lögaðila sem falla undir ákvæðið varða hagsmuni almennings vegna eðlis rekstrar sem felst í umfangsmikilli nýtingu á orkuauðlindum þjóðarinnar og/eða vegna þess að starfsemin er liður í grunninnviðum samfélagsins og ein af forsendum fjölbreyttrar atvinnu- og byggðarþróunar. Stórfelld áföll í raforkukerfinu hvort heldur er hjá vinnslufyrirtækjum, dreifiveitum eða flutningsfyrirtæki geta lamað þjóðfélagið og haft stórfelld áhrif á fjárfestingar landsmanna og um leið þjóðarhag. Einnig geta áföll vegna bilana hjá einstökum stórnótendum haft töluverð áhrif á þjóðarhag. Vegna þess þykir rétt að gera meiri kröfur til þessara lögaðila enda er þeim ætlað að stuðla að þeim þjóðhagslegum markmiðum sem fram koma í raforkulögum.

Þá er lagt til að nýr g-liður taki til lögaðila sem hafa fengið útgefið flugrekstrarleyfi samkvæmt lögum um loftferðir og teljast stór félög í skilningi laga um ársreikninga eða eru hluti af stórrí samstæðu í skilningi sömu laga. Starfsemi lögaðila sem falla undir ákvæðið varða hagsmuni almennings vegna eðlis rekstrar enda eru greiðar flugsamgöngur til og frá landinu ein forsenda þess að hér búi sjálfstæð nútímabjóð. Að auki er innanlandsflug mikilvægur hluti samgöngukerfisins hér á landi. Uppbygging á flugi og flugtengdri þjónustu á Íslandi hefur að mestu leyti verið í höndum innlendra heimaflugfélaga. Þá hafa innlend flugfélög bæði bein og óbein áhrif á efnahagslíf, byggðarþróun og atvinnusköpun og þau skapa grundvöll fyrir aðrar atvinnugreinar, s.s. á sviði ferðaþjónustu. Stór innlend flugfélög varða auk þess hagsmuni almennings vegna stærðar og fjölda starfsmanna. Eins og dæmin sanna getur röskun á starfsemi slíkra félaga haft kerfislæg áhrif í íslensku efnahagslífi.

Lagt er til að nýr h-liður taki til lögaðila sem hafa leyfi til reksturs fjarskipaneta samkvæmt lögum um fjarskipti og teljast stór félög í skilningi laga um ársreikninga eða eru hluti af stórrí samstæðu í skilningi sömu laga. Starfsemi lögaðila sem falla undir ákvæðið varða hagsmuni almennings vegna eðlis rekstrar fjarskiptaneta sem teljast til mikilvægra innviða hér á landi. Afar brýnt er að starfsemi og þjónusta slíkra félaga raskist ekki og því þykir rétt að fella þau undir skilgreiningu á einingum tengdum almannahagsmunum.

Lagt er til að nýr i-liður taki til lögaðila sem sinna farmflutningum samkvæmt siglingalögum og teljast stór félög í skilningi laga um ársreikninga eða eru hluti af stórrí samstæðu í skilningi sömu laga. Starfsemi lögaðila sem falla undir ákvæðið varða hagsmuni almennings vegna eðlis rekstrar sem felst í vöruflutningum til og frá landinu. Nauðsynlegt er fyrir Ísland að hér á landi séu starfrækt skipafélög sem tryggja stöðuga og skilvirka vöruflutninga.

Um 2. gr.

Megin markmið með breytingunni á orðalagi greinarinnar er að tryggja gagnsæi í upplýsingagjöf í reikningsskilum fyrirtækja hér á landi. Breytingin felst í því að orðalag ákvæðis 66. gr. laga um ársreikninga er færð betur í samræmi við texta ákvæðis viðkomandi tilskipunar ESB sem það byggir á. Talið er að orðalag núgildandi ákvæðis 66. gr. sé ekki nægilega skýrt og hefur það haft þau áhrif að upplýsingagjöf í árlegum reikningsskilum meðalstórra og stærri fyrirtækja hér á landi hefur ekki verið í samræmi við það sem krafa er gerð um. Greinin byggir á ákvæði 19 gr. í tilskipun 2013/34/ESB. Þar er fjallað um þær upplýsingar sem félög skulu veita í skýrslu stjórnar eða sem stjórn skal ábekja með öðrum hætti og skulu vera hluti af árlegum reikningsskilum í ársreikningi. Um er að ræða kröfur til viðbótar við kröfur um þær upplýsingar sem koma skulu fram í efnahags- og rekstrarreikningi félaga. Lagt er til

að ákvæðið taki til eininga tengdra almannahagsmunum, meðalstórra félaga og stórra félaga eins og félögin eru skilgreind í 2. gr. laganna.

Um 3. gr.

Lagt er til að yfirlýsing stjórnarmanna nái til félaga á markaði auk allra eininga tengdum almannahagsmunum samkvæmt skilgreiningu laganna í stað einungis félaga á markaði samkvæmt 2. tölul. 1. mgr. 1. gr. laganna samkvæmt núgildandi lögum.

Um 4. gr.

Lagt er til að kröfur um góða stjórnarhætti taki til allra eininga tengdum almannahagsmunum en samkvæmt núgildandi ársreikningalögum eiga ákvæði um ríkari kröfur um góða stjórnarhætti einungis við um þær einingar tengdar almannahagsmunum sem skráðar eru á skipulegum verðbréfamarkaði. Má nefna að leiðbeiningar um stjórnarhætti fyrirtækja sem gefnar eru út af Viðskiptaráði Íslands, Nasdaq Iceland og Samtökum atvinnulífsins er beint að öllum einingum tengdum almannahagsmunum.

Um 5. gr.

Með breytingu á greininni er verið að taka af allan vafa um hvaða félög falla undir greinina. Ekki er verið að gera aðrar breytingar á greininni. Allar einingar tengdar almannahagsmunum skv. 9. tölul. 2. gr. og öll stór félög skv. d-liðar 11. tölul. 2. gr. og öll móðurfélög stórra samstæðna skulu láta fylgja með skýrslu stjórnar upplýsingar, að því marki sem nauðsynlegt er, til skýringar á þróun, árangri og stöðu félagsins varðandi umhverfis-, félags- og starfsmannamál, virðingu fyrir mannréttindum og varnir gegn mútum.

Um 6. gr.

Ákvæðið mælir fyrir um gjaldfrjálsan aðgang almennings að ársreikningum allra félaga á opinberu vefsvæði. Þannig yrði rafræn uppflétting einstakra ársreikninga á opinberu vefsvæði án gjaldtöku en ársreikningaskrá verður áfram heimilt að innheimta gjald fyrir afhendingu ársreikninga á pappír eða öðru sértæku formi. Er ákvæðinu ætlað að auka gagnsæi. Fyrirséð er að ríkissjóður mun verða af einhverjum tekjum vegna þessa enda afhendir ársreikningaskrá nú ársreikninga gegn greiðslu. Einnig hafa einkafyrirtæki veitt slíkar upplýsingar gegn greiðslu. Á hinn bóginn er talið að sjónarmið um gagnsæi vegi þyngra en hagsmunir ríkissjóðs eða einkaaðila á því að veita aðgang að ársreikningum.

Um 7. gr.

Vísað er til umfjöllunar um 1. gr. hér að framan.

Um 8. gr.

Ákvæðið þarfnast ekki skýringa.
